

18. Public Law 83-280 (18 U.S.C. § 1162, 28 U.S.C. § 1360) // Tribal Court Clearinghouse [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.tribal-institute.org/lists/pl_280.htm.

19. Termination Policy 1953-1968 // A Program of National Relief Charities. Council of Indian Nations [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nrcprograms.org/site/PageServer?pagename=cin_hist_terminationpolicy.

20. Venables R. American Indian History: Five Centuries of Conflict and Coexistence / Robert W. Venables. – Clear Light Publishers, 2004. – 576 p.

21. Walch M. Terminating the Indian Termination Policy / Michael C. Walch. - Stanford Law Review. – 1983. - № 35(6). – Pp. 1181 – 1215.

Козачук О. А. Политика США относительно индейцев в 20-60-е гг. XX в.

В 20-60-х гг. в США был принят ряд неоднозначных законов и политических решений. Одни из них, такие как «Закон о гражданстве индейцев» и «Закон о реорганизации индейцев» предоставляли последним равные права наряду со всеми гражданами США, способствовали улучшению интеграции коренных народов в полиэтническое американское общество. С другой стороны, проведение политики

терминации (т. е. прекращения признания особых отношений и финансовой поддержки) 109 племен не могло положительно сказаться на динамике отношений власти США и коренных народов.

Ключевые слова: коренные народы, нормативно-правовой акт, индейцы, конституция, резервация, гражданские права.

Kozachuk O. U.S. Policy Regarding Indians in the 1920s – 1960s.

In the 1920s – 1960s the United States adopted a series of controversial laws and policies. Some of them, such as the «Indian Citizenship Act» and «Indian Reorganization Act» provide the equal rights along with all citizens of the United States, helped to improve the integration of indigenous peoples in a multiethnic American society. On the other hand, the policy of termination (i.e. termination of recognition of the special relationship and financial support) of 109 tribes could not positively affect the dynamics of the relationship between the U.S. government and indigenous peoples.

Keywords: indigenous peoples, regulatory legal act, the Indians, the constitution, reserve, civil rights.

Надійшла до редколегії: 26.02.2014 р.

УДК 327.8(571)

О. Ю. Кондратенко

Институт міжнародних відносин Національного авіаційного університету (м.Київ)

ЦІЛІ ТА ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОСІЙСЬКОГО «М'ЯКОГО ВПЛИВУ» НА ЄВРАЗІЙСЬКОМУ ПРОСТОРИ

Проаналізовано механізми реалізації російського геополітичного впливу на євразійському просторі відповідно до стратегії *soft power*. Зокрема окреслено ідейну складову та механізми використання «м'якої сили» у політиці РФ, специфіку поєднання «м'якої» та «жорсткої» сили у захисті російських зовнішньополітичних інтересів. Показано мету нарощування присутності РФ в інформаційному просторі СНД, специфіку поширення російських культурних цінностей шляхом популяризації російської мови, науки, освіти та культури.

Ключові слова: м'яка сила, м'який вплив, російська політика, культурні зв'язки.

Чимало сучасних політичних мислителів іменують Росію стрижневою державою православної цивілізації, котра визначила нові інтереси у сфері зміцнення національної і регіональної безпеки. З крахом біполярного світопорядку держави активно шукають споріднені культурні ідентифікації в рамках спільної цивілізації. Отже, схожі культурні особливості зближують різні етноси, що в свою чергу служить передумовою до створення таких собі культурних коаліцій, які об'єднуються навколо спільної мети [19, с.194]. Незважаючи на зниження інформаційно-культурної присутності в пострадянських країнах, Москві хоча й ситуативно,

проте в окремій мірі вдається повернути колишню славу цивілізаційного центру в рамках «Великої Росії». Тому, в російській зовнішньополітичній стратегії пріоритетним напрямком у сегменті «м'якої сили» визначено саме пострадянський/євразійський простір. Ефективність формування на цьому просторі «м'якого впливу» ставиться в пряму залежність від консолідації російської діаспори всередині сусідніх країн. Серед інструментів його здійснення слід назвати Міністерство закордонних справ, Федеральне агентство у справах СНД, а також спеціально створені координаційні ради в більшості російських громад за кордоном. Крім цього, активну участь

у поданні та захисті національних інтересів РФ за кордоном приймають російські неурядові організації. У кінцевому підсумку саме від координації зусиль та злагодженості дій цих зовнішньополітичних інститутів багато в чому залежить реалізація стратегії *soft power* на євразійському просторі [18].

Актуальність даної проблеми підтверджується зростанням кількості наукових публікацій та захищених дисертаційних робіт. Зокрема окрім класиків західної політології, як-то: Дж. Най, З. Бжезинський, Р. Кохейн, А. Коен, Ф. Фукуяма, Дж. Шерр, – феномен використання «м'якої сили» у зовнішній політиці держав активно вивчають російські політологи. Такими сьогодні є О. Бірюков, М. Буланов, Ю. Давидов, О. Дугін, О. Жизневська, О. Журавльова, А. Казанцев, В. Капіцин, А. Крутських, І. Лебедева, О. Леонов, О. Манойло та ін. Не меншу увагу вивченню використання «м'якої сили» приділено і в Україні. Прикладом цього є праці таких вчених як: О. Бодрук, В. Головченко, В. Горбатенко, В. Гура, І. Дудко, О. Зернецька, Є. Камінський, Б. Канцелярук, В. Ліпкан, О. Литвиненко, А. Луценко, Є. Макаренко, О. Михайловська, С. Недбаєвський, М. Ожеван, І. Погорська, О. Потехін, Г. Почепцов, М. Рижков, С. Шергін, І. Хижняк, С. Юрченко тощо.

Саме тому метою даної статті є об'єктивне висвітлення реалізації Російською Федерацією стратегії «м'якої сили» на євразійському просторі у контексті відстоювання геополітичних інтересів шляхом поширення культурних цінностей.

У відповідності до поставленої мети автор сформулював наступні завдання:

- окреслити загальні цілі політики російської політики «м'якої сили»;
- навести приклади поєданого застосування Росією «м'якої» та «жорсткої» сили на євразійському просторі;
- визначити мовний фактор у формуванні і забезпеченні геополітичних інтересів РФ;
- проаналізувати намагання Росії щодо формування єдиного культурного освітнього та інформаційного євразійського простору.

На сьогодні РФ чітко сформулювала свою геополітичну парадигму, яка базується на ідейних постулатах євразійства. Дана ідеологія покликана сприяти закріпленню за Росією особливого територіального і соціокультурного ареалу в центрі Євразії. Саме ця парадигма покликана легітимізувати російський «м'який вплив» у реалізації проекту інтеграції пострадянської Євразії.

Як відзначає у одній зі своїх останніх робіт відомий британський політолог – фахівець по Росії та пострадянських країнах Дж. Шер «Росія апелює не до цінностей, а до ідентичності. Дана політика відмінна від політики цінностей, і оскільки ідентичність заснована більшою

мірою на спорідненості, ніж на привабливості, її притягальна сила більш глибока. Дехто в ближньому зарубіжжі не в захопленні від того, що відбувається в Росії, проте все ж відчувають себе культурно пов'язаними з нею і її способом життя; захоплюючись рівнем життя в ЄС, вони знаходять там сторони життя, які незвичні і навіть чужі їх власним нормам досвіду» [21, с.14].

Не дивлячись на певні досягнення Росії у плані використання нею «м'якої сили» через розширення спектру культурного та гуманітарного інструментарію, чимдалі ця «м'якість» ризикує бути витісненою жорсткою геополітичною моделлю. Особливо така трансформація стала відчутною з початком третього терміну президентства В. Путіна. Жорсткі дії РФ останнього десятиліття західні експерти пов'язують з реакцією російських націоналістичних сил, що призвело, в свою чергу, до зниження лібералізму в ринкових відносинах, а разом з тим – і потенціалу «м'якої сили». Варто згадати думки різних політекспертів та представників економічних кіл щодо переваг використання Росією «м'якої сили» в захисті своїх національних інтересів і досягненні зовнішньополітичних цілей. Зокрема для того щоб Росії зберегти свій вплив на багатополярний світ, їй чималі «радіять» відмовитися від прямого тиску на пострадянські країни, які обрали європейський вектор інтеграції як альтернативний євразійському [17]. Сюди слід віднести Україну, Грузію та частково Вірменію й Молдову. Таким чином, Росії слід би більш активно використовувати «м'який вплив» шляхом подальшого нарощування культурної експансії в країнах ближнього зарубіжжя. Саме з розширенням використання «м'якої стратегії» у Кремля повинен з'явитися відмінний шанс сформулювати позитивний імідж Росії на євразійському просторі [8]. Тут варто вкотре згадати класика *soft power* – стратегії Дж. Ная, який відзначає, що «... навіть найочевидніша привабливість держави неминуче обертається для неї відторгненням, якщо її керівництво веде себе по відношенню до інших країн зарозуміло і тим самим дискредитує ті цінності, до поширення яких воно нібито прагне. Це повною мірою відноситься і до російської влади, для якої внутрішня аудиторія була і залишається більш важливою, ніж зовнішня» [10]. До того ж Дж. Най говорить про взаємозв'язок «м'якої» та «жорсткої сили», але жодним чином не протиставляє ці два поняття, акцентуючи увагу на авторитеті держави, завдяки якому «жорстка сила» не матиме необхідності свого буквального застосування. На його думку, проектувати відчутний «м'який вплив» у напрямку периферійності може тільки держава, котра володіє значним економічним і військовим

потенціалом, що, тим самим, сприятиме формуванню її авторитету в середовищі менш потужних держав, як це було, скажімо, у випадку з СРСР [11]. Підтримує і розвиває думку Дж. Ная відомий його американський колега С. Хантінгтон: «... Посилення жорсткої економічної та військової влади призводить до зростання самовпевненості й віри в перевагу своєї культури або могутності по відношенню до інших народів і залучає до цієї влади інші суспільства. Ослаблення економічної та військової проєкції впливу веде до невпевненості у власних силах, кризи ідентичності і спроб знайти в інших культурах ключі до економічного, військового та політичного успіху» [19, с. 131].

Таким чином, констатуємо, що найбільш прийнятною є політика витримки розумного балансу між *soft power* і *hard power*. Збалансоване і взаємодоповнююче використання цих двох типів зовнішньополітичного впливу дає можливість досягти найвищого ефекту в досягненні державою своїх зовнішньополітичних цілей. Саме в Концепції зовнішньої політики РФ від 2013 р. спостерігаються застереження проти використання «жорсткої сили» в якості інструменту політичного тиску на суверенні держави і втручання в їх внутрішні справи [3]. Проте тенденція до вибіркового застосування *hard power* стає дедалі помітнішою. Свідченням тому є прагнення російського керівництва виділити на переозброєння своєї армії до 2020 р. понад 700 млрд. дол. Таке зростання військового бюджету може свідчити про поступове згортання російської *soft power* і трансформацію її, за оптимістичними прогнозами, в «агресивну м'яку силу» як особливу форму проєкції впливу Кремля. Це означає, що РФ планує систематично використовувати нові геополітичні засоби в залежності від геополітичної ситуації.

Утім, доволі вагомим аргументом на користь «м'якої стратегії» є те, що у пострадянській Росії сьогодні немає необхідних зовнішньополітичних ресурсів для повернення статусу глобальної держави за рахунок встановлення цілковитого контролю над пострадянськими країнами. Нагадаємо, що Росія значною мірою поступається за більшістю зовнішньополітичних показників таким помітним геополітичним гравцям, як Індія й Китай. Як відомо, Пекін має свою стратегію розгортання впливу на пострадянській Середній Азії, зокрема до таких країн, як Казахстан і Таджикистан. Прикладом може служити такий інтеграційний проєкт, як ШОС, в якому КНР відіграє ключову роль утворюючої держави і намагається трансформувати цю організацію відповідно до своїх національних інтересів, що далеко виходять за рамки моніторингу безпеки в Південно-Східній Азії [6, с.7-8; 23].

Тому щоб уникнути сценаріїв, за яких окремі пострадянські країни можуть засумніватися в привабливості російської зовнішньополітичної ідеології, Москві варто було б значно обмежити використання інструментів «жорсткої сили» в межах свого прикордоння. В іншому випадку всі силові заходи Росії, так чи інакше, будуть зміцнювати в свідомості світової громадськості негативні стереотипи і фобії часів холодної війни. Саме під їх призмою Росія розглядається як агресивна держава від якої йде загроза всьому цивілізованому світу. Усі більш-менш популярні ідеології Росії не є сьогодні провідними в суспільній свідомості її населення. Провідною політичною силою «Єдина Росія» висунута ідея відродження великої держави, утім, така ідея може мати популярність тільки в плані внутрішньої консолідації суспільства, проте відкидається сусідніми державами. З цього випливає очевидність, що російська правляча еліта докладає недостатньо зусиль для оптимізації ідеї внутрішньо- та зовнішньополітичного розвитку держави, яка б змогла влаштувати як населення РФ, так і бути прийнятною за її межами [24].

Ряд політекспертів також схильні розцінювати зусилля Москви щодо використання «м'якої сили» як фрагментарні й такі, що суперечать самій сутності даної стратегії. Зафіксовано чимало випадків, коли Росія віддавала повну перевагу «жорсткій силі», втрачаючи тим самим потенціал «м'якого впливу». Одним із прикладів суперечливості російських дій, можуть служити перманентні енергетичні та торговельні війни з сусідніми країнами. Водночас західні ЗМІ виголосили позицію щодо асиметричності російської відповіді Грузії у 2008 р. на її спроби відновити суверенітет над Абхазією та Південною Осетією. Тоді Росія демонструвала упевненість в тому, що Захід прийме її позицію стосовно захисту російського населення в цій частині Кавказького регіону шляхом збройного втручання. Незважаючи на всі зусилля інформаційної пропаганди щодо захисту свого населення в Південній Осетії, Росія де-факто визнала програш інформаційної війни у грузинському конфлікті. Останнє, у свою чергу, ще раз підкреслює необхідність модернізації її зовнішньополітичної стратегії з урахуванням переважного розширення використання «м'якої сили» за умов обмеженості ресурсної бази зовнішнього впливу. Саме після серпневих подій 2008 р. почалися гострі дебати в Держдумі щодо ефективності пропагандистського забезпечення зовнішньої політики РФ через створення спеціального органу координації PR-установ, які працюють із зарубіжною аудиторією. Подібні дискусії поки що не виробили єдиного стратегічного думки з приводу використання «м'якої сили» в ім'я захисту зовнішньополітичних інтересів.

Проте вже існує думка, що з метою оптимізації «м'якої політики» в інформаційній сфері, Росії слід відмовитися від використання таких пропагандистських прийомів створення образу зовнішнього ворога [16].

З метою нарощування своєї культурної привабливості Росія вжила заходів щодо корекції стратегії «м'якої сили» шляхом відкриття російських філій неурядових організацій та аналітичних центрів. Саме з цією метою у 2007 р. В. Путін ініціював створення організації «Русский мир», покликаної мобілізувати російську діаспору та проросійськи налаштовану громаду, як на теренах євразійського простору, так і в інших країнах світу шляхом пропаганди мови, культури та низки різномірних високодуховних феноменів.

Однією зі складових євразійської геополітичної парадигми, як відомо, є російська мова. Саме вона покликана забезпечити Росії вплив через захист культурних інтересів чисельної російської та російськомовної спільноти, що проживає в пострадянських республіках. Як відомо, сьогодні близько 350 млн. осіб у світі знають російську мову, але після розпаду СРСР вона все ж утратила можливість стати третьою мовою світу, і сьогодні обіймає лише п'яте місце у рейтингу найбільш вживаних. Все ж таки слід визнати, що російська мова досі залишається засобом комунікації на теренах пострадянської Євразії переважно для таких соціальних категорій як робітники-мігранти, студенти, бізнесмени, політики тощо. До цього слід додати двадцятимільйонну російську громаду, що проживає на території колишнього СРСР та є основним носієм культури і мови своєї метрополії. Саме тому політика щодо зміцнення позицій російської мови за кордоном передбачає створення державного Фонду підтримки російськомовних ЗМІ, а також відкриття відповідних курсів для трудових мігрантів [9]. У Росії сподіваються, що саме їх мова залишиться однією з основних на євразійському просторі впродовж всього XXI ст. Враховуючи такі далекосяжні перспективи, на урядовому рівні було прийнято федеральну цільову програму «Російська мова на 2011-2015 рр.», спрямовану на підтримку і розвиток останньої в країнах СНД. В її рамках передбачається проведення заходів, спрямованих на популяризацію російської мови, в тому числі шляхом науково-методичної підтримки. Відповідно до програми, така підтримка необхідна для збереження і захисту мовної та етнокультурної ідентичності російських співвітчизників, що проживають за кордоном [12]. Проте, аналізуючи демографічний стан євразійського простору, можна дійти висновку, що Москві дедалі важче використовувати свої культурні переваги у силу стрімкого скорочення російськомовного населення в даному геополітичному ареалі.

З метою зміцнення Росії як освітнього центру одним із головних пріоритетів її зовнішньої політики виступає формування єдиного культурного, інформаційного, наукового та освітнього євразійського простору. Своєрідним ключем до цього є активізація спільних освітніх програм у рамках СНД, які передусім спрямовані на розширення мережі філій російських вузів у країнах ближнього зарубіжжя, а також додаткове залучення їх абітурієнтів до РФ [13].

Все ж реалізація цього імперативу може бути ускладнена цілою низкою факторів, зокрема, таким як зростання популярності англійської мови в більшості пострадянських держав. На думку відомого британського журналіста російського походження М. Оуена, в таких країнах, як Україна і Грузія, російська мова стрімко виходить з ужитку. Відомо, що молодь нових незалежних держав віддає перевагу англійській мові як другій за значимістю після національної. Останнє обумовлено перспективами отримання вищої освіти в університетських центрах Європи і США. Також журналіст згадує, що викладання в провідних університетах окремих пострадянських країн паралельно ведеться як рідною, так і англійською мовою. Прикладом цьому може служити відомий в Україні університет – Києво-Могилянська Академія. Разом з тим цілий ряд вишів країн СНД пропонує англійськомовні освітні програми, які сприяють подальшому працевлаштуванню за кордоном. Зокрема, в університетах Грузії, Азербайджану та вищих навчальних закладах країн Центральної Азії навчання ведеться відповідно до західних англійськомовних програм, у тому числі пропонуються курси відомої Master of Business Administration (MBA) американського зразка. Не варто забувати, що у самій Росії представники передової еліти все частіше віддають перевагу західним університетам в отриманні вищої освіти їхніми дітьми. При цьому М. Оуен звертає увагу на когорту української, грузинської та балтійської політичних еліт, для яких Москва перестає бути культурним центром тяжіння. Меншою мірою, але така ж тенденція характерна і для країн Закавказзя та Центральної Азії. Наведені приклади попереджають про те, що російська мова ризикує бути витіснена з ужитку на євразійському лінгвістичному ареалі уже в недалекому майбутньому [15].

Як відомо, реалізація всіх освітніх та культурних програм РФ відбувається за активної та безпосередньої участі російських посольств і дипломатичних представництв. У зв'язку з цим владою проводяться заходи стосовно збільшення фінансування навчання начальних програм для іноземних студентів російських вишів, що тим самим можна класифікувати як інвестування у

зміцнення «м'якої сили» поряд з підтримкою кінематографу, туристичної галузі та великого спорту. Своєрідною регламентацією подібних кроків стала «Концепція експорту освітніх послуг Російської Федерації на період 2011-2020 рр.». Варто відзначити, що у сфері поширення середньої освіти через російськомовні школи в СНД є серйозні проблеми, пов'язані з недостатньою їх кількістю. Порядком краще йдуть справи з наданням послуг у сфері вищої освіти. Основним завданням у цьому напрямку стало підвищення конкурентоспроможності вищої школи на світовому ринку з перспективою її виходу в лідери по наданню освітніх послуг іноземним громадянам. Відповідно до вказаної Концепції, оптимізація освітньої політики повинна розширити можливості для ефективного міжнародного співробітництва в цілях реалізації геополітичних і гео економічних інтересів РФ. Подібні кроки покликані сприяти заняттю Росією лідерських позицій у світовій економіці шляхом переходу її від сировинної моделі господарства до інноваційної. Самі ж російські експерти визнають низьку частку Росії серед провідних центрів-постачальників освітніх послуг (європейських і американських університетів), яка складає сьогодні близько 2 % від загальносвітового ринку освіти. Для прикладу, США і Великобританія приймають відповідно 20 % і 12 % іноземних студентів від загальної кількості світового освітнього ринку. Останнє несе ризики, пов'язані як з неминучим наростанням фінансових втрат, так і зниженням «м'якого впливу» РФ на євразійській і міжнародній аренах. Саме тому, в середовищі експертів небезпідставно існує стурбованість зниження російської освітньої присутності в глобальному просторі, переважно через стрімке падіння популярності досягнень в галузі науки і технологій. До того ж відзначимо, що термін «глобальний» є неприйнятним для позначення російського культурного впливу, оскільки він обмежується лише простором СНД. Це здебільшого відповідає групі країн, для яких російська мова є другою рідною. Останнє, зокрема, визнано і авторами Концепції, у якій пріоритетним напрямком експорту освіти визначено СНД і ЄвразЕС як ядро економічної регіональної інтеграції. Саме ці два ключові об'єднання є першорядними поряд з країнами ЄС, ШОС, а також США, Канадою і державами БРИКС [4].

Забезпечення освітньої політики Росії здійснюється в основному за рахунок відкриття за кордоном філій її провідних університетів. Наприклад, Московський державний університет (МДУ) має найбільшу кількість філій у зарубіжних країнах порівняно з іншими навчальними закладами. Проте в російських вузах з числа іноземців навчаються у переважній більшості студенти, які представляють країни МС (Білорусь, Казахстан), а також Україну. В

рамках подальших кроків освітньої експансії РФ углиб євразійського простору передбачається поступове розширення квоти прийому для абітурієнтів пострадянських держав. Також для поліпшення ситуації, російське керівництво окрім збільшення дистанційних освітніх послуг і нарощування кількості іноземних студентів у вітчизняних вузах, здійснює реальні кроки до заохочення роботи російських професорів за кордоном у рамках грантових та обмінних програм. У той же час не останнє місце щодо поліпшення іміджу Росії займає робота зі збільшення інформаційної підтримки російських вишів з метою створення своєрідних освітніх брендів. Зокрема передбачається нарощування інформаційної присутності в академічному суспільстві через зміцнення позицій російських ЗМІ у світовому інформаційному просторі, а також активну участь у найбільш впливових виданнях та міжнародних форумах з освіти й науки. Водночас російський освітній ринок більш-менш успішно залучає абітурієнтів з країн, що розвиваються, крім того, спостерігаються спроби залучити молоде покоління з провідних університетів-партнерів у рамках освітніх обмінів. Серед популярних кроків, спрямованих на оптимізацію російського освітнього простору, можна назвати інтеграційні програми та освітні проекти по залученню вузів РФ до іноземних освітніх мереж і залученню, в свою чергу, зарубіжних університетів до російських освітніх проектів у контексті гуманітарного співробітництва. Особлива роль подібним програмам відводиться в Московському державному інституті міжнародних відносин (МГІМО), де у 2006 р. було створено Європейський навчальний інститут на умовах спільного фінансування Росії та ЄС. Такі кроки повинні, на думку російських політиків, сприяти подоланню розбіжностей, викликаних культурними відмінностями [4].

Все це, не дивлячись на труднощі, що виникають у ході боротьби за гуманітарний вплив, покликано сприяти поліпшенню якості російської освіти як усередині країни, так і збільшенню її конкурентоспроможності на світовому ринку. Подібні кроки обґрунтовуються необхідністю утвердження позицій Росії як одного з центрів світового впливу, а також формування добросусідських відносин з іншими державами.

Одним з важелів розширення м'якого геополітичного впливу Кремля на євразійському просторі можна вважати російські та російськомовні ЗМІ, через які поширюється інформація, орієнтована на закордонну аудиторію. З цією метою Росія реалізує стратегію корекції свого іміджу шляхом розширення діалогу з усіма країнами-партнерами. Акцентується також увага щодо необхідності поєднання зовнішньополітичної

діяльності Росії на євразійському просторі з оптимізацією її іміджу. Останній покликаний стати необхідним інструментом забезпечення впливу в цьому регіоні шляхом консолідації російської діаспори [7, с.3, 54]. Звідси виникла ідея перетворення РФ на так звані глобальні «інформаційні ворота» з метою збільшення частки російської медіапродукції в світовому інформаційному просторі та перетворення держави на повноцінний комунікаційний портал СНД [20, с. 44-62]. У процесі тривалих дебатів серед провідних російських політиків було вироблено думка про підтримку просування іміджу Росії на Захід шляхом створення авторитетного джерела інформації як своєрідного аналогу CNN чи BBC, а також ряду інтернет-видань з метою презентації широкому загалу інформації про всі аспекти її зовнішньої політики [20, с. 61]. Втіленням цієї ідеї стало заснування англійського супутникового каналу «Russia today», який охоплює сьогодні практично всі країни світу. Левову частку ефірного часу каналу займає висвітлення світової політики з акцентованою перевагою російської точки зору [1]. Прямо пропорційно до зростання ролі інформаційного чинника у реалізації стратегії «м'якої сили» РФ чимдалі проглядаються такі прийоми, як фінансування спеціальних інформаційних операцій, підтримка проросійських політичних організацій, вплив на політику російськомовних ЗМІ і т. д.

Таким чином, механізми зміцнення позицій Росії на євразійському просторі за допомогою стратегії soft power вимагають свого подальшого удосконалення шляхом повної відмови від політики тиску. Поки що Москва програє масштабну битву за «м'який вплив» іншим геополітичним центрам у зазначеному регіоні здебільшого через т. зв. «комплекс власної переваги». Можна припустити, що поняття «м'яка сила» не має асоціацій з політикою сучасної Росії в принципі, оскільки залишається всього лише допоміжним засобом вирішення окремих зовнішньополітичних завдань. Не виключено, що найближчим часом soft power так і не отримає належного місця у геополітичній парадигмі Росії, яка все більше віддає перевагу «жорсткому впливу» на країни ближнього зарубіжжя. В цілому ж реалізація «м'якої політики» навіть у тому розумінні, в якому уявляє собі російська еліта, кардинально суперечить неоімперській стратегії Кремля.

Бібліографічні посилання

1. Авинова Ю. Информационная политика Российского государства на современном этапе: концептуальные и основные задачи [Электронный ресурс] / Ю. Авинова. – Режим доступа : <http://www.umk.virmk.ru/study/U-DISCIPLINA/info-politic/U-POSOBIE/GIP.htm>
2. Ковачич Е. В России разработана концепция экспорта образовательных услуг [Электронный

ресурс] / Е. Ковачич. – Режим доступа : <http://rus.ruvr.ru/2009/11/12/2222784/>

3. Концепция внешней политики Российской Федерации утверждена Президентом Российской Федерации В. В. Путиным 12 февраля 2013 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.micetour.ru/ex_pol.html

4. Концепция экспорта образовательных услуг Российской Федерации на период 2011–2020 гг. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://do.gendocs.ru/docs/index-167527.html>

5. Кремль запускает специальный англоязычный телеканал для исправления своего имиджа за рубежом [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.newsru.com/russia/06jun2005/rttv.html>

6. Лушников О.В. Евразийская перспектива: современные проекты стратегического развития России / О.В. Лушников // Вестник Челябинского государственного университета. Серия: востоковедение, евразийство, геополитика. – 2006. – №3(76). – С. 623.

7. Механизмы формирования позитивного образа России в странах постсоветского пространства / [С.В. Беспалов, А.В. Власов, П.В. Голубцов, А.А. Казанцев, А.В. Караваев, В.Н. Меркушев]. – М. : Евразийская сеть политических исследований, ИАЦ МГУ по изучению общественно-политических процессов на постсоветском пространстве, 2007. – 114 с.

8. Мягкая сила в политике [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://knowledge.allbest.ru/political/3c0b65625b3ac68a4d53a89421306d36_0.html

9. «Новая» внешнеполитическая стратегия России, Украинский Фонд Демократии «Сначала Люди» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://peoplefirst.org.ua/ru/articles/foreign-strategy-for-russia>

10. Nye J. S. Soft Power. The Means to Success in World Politics / Joseph S. Nye. – New York : Public Affairs, 2004. – 192 p.

11. Nye J. S. The Changing Nature of World Power / Joseph S. Nye // «Political Science Quarterly». – 105 (2) Summer 1990 – P. 177–192

12. О федеральной целевой программе «Русский язык» на 2011–2015 гг. Постановление Правительства Российской Федерации от 20 июня 2011 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://rs.gov.ru/sites/rs-gov.ru/files/Postanovlenie_Pravitelstva_ot_20-06-2011_no492.pdf

13. Основные направления работы МИД России по развитию культурных связей России с зарубежными странами [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.mid.ru/bdcomp/ns-osndoc.nsf/e2f2>

14. Осяна орбіта Кремля. Росія та її війни «м'якої сили» [Электронный ресурс]. – Тиждень. – 2013. № 9 (277).. – Режим доступа : http://sd.net.ua/2008/06/04/myagkaya_sila.html

15. Рукавишников В. О. О «мягкой мощи» России в глобализирующемся мире [Электронный ресурс], / В.О. Рукавишников // Paper for the Comparative Interdisciplinary Studies Section of the International Studies Association Conference in Potsdam, Germany, June 13-17. – 2008 . – Режим доступа : http://um-mag.ru/wp-content/uploads/2011/05/UM_4_2009_str-105-124.pdf

16. Соловьев Э. Г. Дефицит «мягкой силы» в российской политике на постсоветском пространстве [Электронный ресурс] / Э. Г. Соловьев – Режим доступа : http://www.perspectivy.info/rus/gos/deficit_magkoj_sily_v_rossijskoj_politike_na_postsovetskom_prostranstve_2009-11-03.htm

17. Филимонов Г. Ю. Актуальные вопросы формирования российского потенциала «мягкой силы» [Электронный ресурс] / Г. Ю. Филимонов. – Режим доступа : <http://www.georgefilimonov.com/articles/topical-issues-of-formation-of-russias-soft-power-potential/>

18. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / С. Хантингтон – М. : Астрель, 2011. – 571 с.

19. Хора московских «ворот» и сценарии ее развития / [В. М. Сергеев, А. С. Кузьмин, В. Д. Нечаев, Е. С. Алексеенкова, А. А. Казанцев, А. В. Дождиков, Р. В. Евстифеев, С. М. Усманов, С. В. Чернышов, И. М. Федорова, О. Ю. Хомутова, С. А. Виноградова] // Полис. – 2007. – №3. – С. 4462.

20. Шер Дж. Жесткая сила и мягкое принуждение: российское влияние за рубежом / Дж. Шерр. – К. : Заповіт, 2013. – 152 с.

21. Шинкарук Е. «Мягкая сила» России, News mobus [Электронный ресурс] / Е. Шинкарук. – Режим доступа : <http://www.mobus.com/vybory/83786.html>

22. Шуцунь В. Перспективы Евразийского интеграционного проекта и Китай [Электронный ресурс] / В. Шуцунь, В. Чинсун. Свободная мысль. – 2013. – Вып. 5. – Режим доступа : <http://www.svom.info/entry/315-perspektivy-evrazijskogo-integracionnogo-proekta-i/>

23. Щерба А. Не унижать Украину [Электронный ресурс] / А. Щерба. – Зеркало недели. №32. – 6 вересня. – Режим доступа : <http://gazeta.zn.ua/internal/ne-unizhat-ukrainu.html>

Кондратенко О. Ю. Цели и средства обеспечения российского «мягкого влияния» на евразийском пространстве.

Проанализированы механизмы реализации российского геополитического влияния на евразийском пространстве в соответствии со стратегией soft power. В частности, обозначена идейная составляющая и механизмы использования «мягкой силы» в политике РФ, специфика сочетания «мягкой» и «жесткой» силы в защите российских внешнеполитических

интересов. Показана цель наращивания присутствия РФ в информационном пространстве СНГ, специфика распространения российских культурных ценностей путем популяризации русского языка, науки, образования и культуры.

Ключевые слова: мягкая сила, мягкое воздействие, российская политика, культурные связи.

Kondratenko O. Goals and means of ensuring Russia's «soft power» in Eurasia.

Mechanisms of realization of Russian geopolitical influence in Eurasia according to soft power Strategy were analyzed. In particular ideological component and outlines mechanisms using «soft power» in the policy of the Russian Federation, the specific combination of «soft» and «hard» power in the defense of Russian foreign policy interests were outlined. The most affordable is the policy of aging reasonable balance between soft power and hard power. A balanced and complementary use of these two types of foreign influence makes it possible to obtain the best effect in achieving the state's foreign policy goals. In the Foreign Policy Concept of the Russian Federation from 2013 observed a warning against the use of «hard power» as an instrument of political pressure on sovereign states and interference in their internal affairs. Several political experts also tend to regard Moscow's efforts to use «soft power» as fragmented and contrary to the very essence of this strategy. There were many cases when Russia gave full preference to the «tough force», thus losing the potential of «soft power». One of the components of the Eurasian geopolitical paradigm is the Russian language, which is designed to ensure Russia's influence over the protection of cultural interests of numerous Russian and Russian-speaking community in Russia. However, the percentage of the population of the world that speaks Russian or use it online is constantly decreasing. In order to strengthen Russia as an educational center, a major priority of its foreign policy advocates the formation of a single cultural, informational, scientific and educational Eurasian space. However, the Russian educational model does not compete with western universities among post-Soviet countries. One more lever of soft Kremlin geopolitical influence in Eurasia may be considered by Russian and Russian-language media through which information is made available, focused on foreign audiences. To this end, Russia's strategy is correcting its image through enhanced dialogue with all countries-partners. This idea was the establishment of the English satellite channel «Russia today», which is broadcasted today almost in all countries of the world. The most part of airtime channel speaks about world politics with accentuated advantage of the Russian point of view.

Keywords: soft power, soft effect, Russian politics and cultural ties.

Надійшла до редколегії: 22.02.2014 р.